

EDEBİYAT VE... DİSİPLİNLERARASI OKUMALAR-UYGULAMALAR

Literature and... Interdisciplinary Readings-Applications

Tuba KIRAC*

ÖZ

Edebiyat, başlangıçtan günümüze kadar her zaman başka disiplinlerle alışveriş halinde olmuş, hem bu disiplinlerle beslenerek hem de onları besleyerek güçlenmiş bir sanat dalıdır. Edebiyatın farklı disiplinlerle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu keşfetmek ve bu farklı disiplinlerle edebiyatın birbirini nasıl etkilediği üzerine hazırlanmış *Edebiyat ve... Disiplinlerarası Okumalar-Uygulamalar* kitabı, her birinde ayrı bir konunun ele alındığı sekiz yazıdan oluşan ortak bir çalışmanın ürünüdür. Her bölüm farklı akademik alanlardan, alanında uzman yazarlarının gözünden detaylı bir şekilde incelenmiş ve edebiyatın ele alınan disiplinle birlikte hangi alanlarda işlevler üstlendiği, bu işlevlerin o alanlarda nasıl bir sinerji yaratarak yeni ufuklar açtığı derinlemesine irdelenmiştir. Eserde edebiyatın diğer disiplinlerle kurduğu bağlarla nasıl zenginleştiği ve derin bir anlam katmanına ulaştığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte sadece edebiyatın bu disiplinlerden nasıl yararlandığı değil edebiyatın da bu disiplinlerin anlamlarını yeniden şekillendirdiği ortaya konulmuştur. Ele alınan her disiplinle edebiyata bir açıdan ışık tutmak ve okura metinleri yeni bir gözle okuma fırsatı sunmak amaçlanmıştır. Bu çalışmada *Edebiyat ve... Disiplinlerarası Okumalar-Uygulamalar* adlı kitabın kısaca tanıtımı yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: edebiyat, mitoloji, yeni medya, iletişim, disiplinlerarasılık.

ABSTRACT

Literature is a branch of art that has always been in interaction with other disciplines from the beginning to the present day, both nourished by these disciplines and strengthened by them. *Literature and... Interdisciplinary Readings-Applications*, prepared to explore how literature interacts with different disciplines and how these different disciplines and literature affect each other, is the product of a joint study consisting of eight articles, each of which deals with a different subject. Each section has been examined in detail through the eyes of expert writers from different academic fields, and the areas in which literature functions together with the discipline in question, and how these functions create a synergy in those areas and open

* Doktora Öğrencisi. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye. E-posta: tuba.kirac@fbu.edu.com.tr. ORCID: 0000-0001-5856-9396.

new horizons, have been thoroughly examined. The work attempts to reveal how literature is enriched by the connections it establishes with other disciplines and how it reaches a deep layer of meaning. However, it has been revealed that not only literature benefits from these disciplines but also literature reshapes the meanings of these disciplines. With each discipline discussed, it is aimed to shed light on literature from a different perspective and to provide the reader with the opportunity to read the texts with a new eye. In this study, the book titled Literature and... Interdisciplinary Readings-Applications is briefly introduced.

Keywords: literature, mythology, new media, communication, interdisciplinary.

Şahin, Yunus (ed.) (2024). *Edebiyat ve... Disiplinlerarası Okumalar, Uygulamalar*. Çizgi Kitabevi, 344 sayfa.

Edebiyat, merkeze yerleştirdiği insan ve ele aldığı konular itibarıyla pek çok farklı disiplinle alışveriş hâlinde olan bir bilim dalıdır. Edebiyatın farklı disiplinlerle nasıl bir etkileşim içinde olduğunu keşfetmek üzere hazırlanmış *Edebiyat ve... Disiplinlerarası Okumalar-Uygulamalar* kitabı, her birinde ayrı bir konunun ele alındığı sekiz yazıdan oluşan ortak bir çalışmanın ürünüdür. Her bölüm farklı akademik alanlardan, alanında uzman yazarların gözünden detaylı bir şekilde incelenmiş ve edebiyatın ele alınan disiplinle birlikte hangi alanlarda işlevler üstlendiği, bu işlevlerin o alanlarda nasıl bir sinerji yaratarak yeni ufuklar açtığı derinlemesine irdelenmiştir. Her yazar kendi disiplininin bilgi birikimi ve bakış açısıyla edebiyatın farklı bir yönünü yansıtarak disiplinlerarası bir okuma çalışması ortaya çıkarmıştır. Her bölümde edebiyatın bir disiplinle olan etkileşimi incelenerek aslında edebiyatın ne kadar derin, ne kadar katmanlı ve gelişime açık, esnek bir alan olduğu ortaya konmuştur. Bu şekilde ele alınan her disiplinle edebiyata bir açıdan ışık tutulmakta, okura metinleri yeni bir gözle okuma fırsatı sunulmaktadır. Aynı zamanda her bölüm okura edebiyatın farklı bakış açılarıyla nasıl yeniden şekillendiğini ve bu disiplinleri nasıl beslediğini gösteren değerli bir kaynak da sağlamaktadır. Böylece bu çalışma edebiyatın sadece bir sanat dalı olmanın ötesinde birçok farklı düşünsel alanın birleştiği zengin bir keşif alanı olarak görüldüğünün de bir göstergesi olur.

Yazılan ilk metinlerden bugünkü zamana kadar “anlatma” derdinin ürünü olan edebiyat, bu anlatımda her zaman başka disiplinlerle alışveriş hâlinde olmuş, derdini anlatırken onların imkânlarından yararlanmış, hem bu disiplinlerle beslenmiş hem de onları beslemiş, bu sayede anlatımının gerçekliğini sağlamış, ifade gücünü bu şekilde güçlendirmiştir. Bu çalışma editörünün de ifadesiyle edebiyatın ele alınan disiplinlerden nasıl beslendiği, bu

disiplinlerle edebiyatın kesiştiği noktalar ve bu noktalarda ortaya çıkan yeni anlamları keşfetmek isteyen araştırmacılara, okuyuculara yollarını aydınlatacak bir fener olması umuduyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu çalışmayla farklı disiplinler arasındaki etkileşimlerin nasıl yeni anlamlar doğuracağı da gösterilmek istenir.

“Edebiyat ve Mitoloji” başlıklı ilk bölümde edebiyatın mitolojiyle ilişkisi irdelenir. İnsanın bugününü şekillendiren, geçmişine, bilinçaltına ait bilgileri taşıyan mitoloji, en eski anlatı biçimlerinden biri olup edebi metinlerde pek çok mitolojik figür, sembol ya da hikâyeler şeklinde kendine yer bulur. Bu şekilde insanlık tarihinin ortak hafızası canlı tutulmuştur. “Ateş Hırsız Bir Titan: Prometheus’un Abdullah Cevdet, Tevfik Fikret ve Ziya Osman Saba’nın Şiirlerinde Tezahürü” başlıklı yazısıyla Egemen Ozan Sönmez, edebiyatın mitolojiyle olan ilişkisi üzerinde durur. Önemli bir mitolojik figür olan Prometheus’un şiirsel metinlerdeki yansımalarına değinir. Ayrıca insan varlığındaki en önemli sorunlardan biri olan anlam arayışına cevaplar veren mitolojik türün ele alınan edebiyat türünde sadece kendi mitolojik geçmişinden değil başka milletlere, kültürlere ait mitolojik figürlerden ve anlatılardan da yararlandığını ortaya koyar. Yazısına Yunan mitolojisinin Türk edebiyatında ortaya çıkışına değinerek başlayan Egemen Ozan Sönmez, Abdullah Cevdet, Tevfik Fikret ve Ziya Osman Saba’nın Prometheus ile ilgili olan şiirlerindeki Prometheus mitosunun etkisini inceler. Önce bu mitosla ilgili bilgiler verilip açıklamalar yapıldıktan sonra bu mitosun Türk ve dünya edebiyatına yansımalarına, edebî eserlerde kullanılırken geçirdiği dönüşümlere, yazılar, denemeler, romanlar, tiyatrolar, şiirlerdeki açık ve örtük görünümüne değinilerek şairlerin/yazarların eserlerinde işlenişinden bahsedilir. Son olarak bu üç şairin şiirlerindeki Prometheus mitosunun yansımaları ve nasıl ortaya konduğu incelenir. Üç şairin Prometheus’u ele alışlarındaki benzerlikler, farklılıklar ve Prometheus’a yükledikleri anlamlar gösterilir.

“Edebiyat ve Tarih” bölümünde edebiyatın tarihle olan ilişkisi üzerinde durulur. İnsan zamanı kayıt altına alarak hem bu dünyadaki serüvenine bir zemin oluşturmak hem de geçmiş/geçmişte yaşadıklarını unutmamak ister. Bu şekilde rüzgârda savrulan bir yaprak olmaktan kurtularak köklerini toprağa iyice sabitleyebilecektir. Yazılan eseri anlamak için yazıldığı dönemi bilmek gerekir. Edebiyat, edebî eserin yazıldığı dönemin tarihsel durumlarını bilmek için tarihle ilişkiye girer. Bazen tarihsel gerçekliklerden beslenerek kurgusal metinler yaratıldığı gibi bazen de anlatılan tarihsel gerçekliğe edebî bir sorgulama ve yorum alanı sunar. Yunus Şahin, “Edebiyat-Tarih ilişkisi ve Yakup Kadri’nin Nur Baba Romanına Yeni Tarihselci Bir Bakış” başlıklı yazısı-

na tarih kavramı ve tarih biliminden bahsederek başlar. Tarihin zamanı kayıt altına almakla birlikte bir anlatı olduğunu, anlatırken edebiyatın dilinden yararlandığını, toplumsal hafızanın oluşmasında ve kültürel kimliğin inşasındaki rolünü dile getirir. Tarih bilimi hem yazıldığı dönemin birikimini kayıt altına alır hem o dönemdeki şartların nedenine bir dayanak oluşturur hem de gerçekleşen olayların ardındaki dinamikleri, ilişkileri ve bunların insan üzerindeki etkilerini anlamaya çalışır. Geçmişteki olayları derinlemesine inceleyerek bugünkü halimizin oluşum nedenlerini aydınlatır. Yazının “Edebiyat-Tarih ilişkisi” bölümü iki disiplin arasındaki ilişkiyi inceler. İnsanı anlama ve anlatma çabasının, toplumsal belleği inşa etme ve sürdürme işlevinin edebiyat ve tarihi birbirine sıkı sıkıya bağladığını; edebiyat ve tarihin birbirini hem tamamlayan hem de etkileyen, bazen birbirini kaynak bazen de araç olarak kullanan iki alan olduğu belirtilir. Ona göre bu ilişkinin temelinde her ikisinin de bir yazarın bakış açısıyla şekillenmiş olması gerçeği yatar. İkisi de yazarı tarafından seçilen, düzenlenen ve kurgulanan bir anlatıdır. Tarihin edebiyat için zengin bir kaynak oluşturması, iki disiplinin birleştiği ve ayrıldığı noktalar, yazınsal türlerin şekillenmesinde tarihsel olayların rolü ve bu şekillenmeleri anlamada tarihten nasıl yararlandığı, dünya edebiyatında ve Türk edebiyatında yazınsal türlerin oluşum ve gelişim süreçlerini tarihsel bağlam içinde değerlendirme, tarih öğretiminde edebiyattan yararlanma ve edebiyatın tarih üzerindeki etkisi bu bölümde değinilen diğer noktalar. “Tarih ve Roman” bölümünde roman türü özelinde tarih ve edebiyat ilişkisi incelenir. Çeşitli örnekler üzerinden bu ilişkiyi romanda tarihin bir araç olarak kullanılması, romanın tarihselliği ve tarihî romanlar olarak üç başlık altında inceler. “Tarihî Roman” bölümünde tarihî romanın tanımı üzerinde durulduktan sonra dünya ve Türk edebiyatındaki oluşumu örneklerle gösterilir. “Edebiyat İncelemelerinde Yeni Tarihselcilik” bölümünde ise 1980’lerde ortaya çıkan post-modernist düşünceyle birlikte tarih incelemelerinde yeni bir bakış açısının kazanıldığından bahsedilerek detaylı bir şekilde Yeni Tarihselcilik anlayışı üzerinde durulur. Son olarak “Yeni Tarihselci Edebiyat İncelemesi: Nur Baba ve Bektaşilik” bölümünde Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun Nur Baba romanı ve Bektaşilik yeni tarihselcilik bakış açısıyla incelenir.

“Edebiyat ve Coğrafya” bölümünde edebiyat ve coğrafya ilişkisi ele alınır. Edebî anlatılar mekân üzerinden coğrafya ile yakın iletişim halindedir. Coğrafya, edebî anlatıya zemin oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Çünkü ele alınan her olgunun ayaklarını koyacağı bir zemin parçası olmak zorundadır. Aksi hâlde anlatılanlar yer çekiminin olmadığı bir atmosferde bir arada tutulması imkânsız oradan oraya sürüklenen birbirinden bağımsız par-

çalara dönüşür. “Edebiyatın Coğrafyayla Kesişim Noktaları: Mekânın Anlatıya Etkisi” yazısında Cansu Taşkan, öncelikle mekânın edebiyattaki tanımı ve öneminden bahseder. Mekânın edebi bir eserde yalnızca olayların gerçekleştiği bir zemin ya da anlatının yalnızca bir dekoru değil, aynı zamanda anlatının ayrılmaz bir parçası, anlatının kendisi kadar önemli bir unsuru olduğunu belirtir. Aynı zamanda mekân anlatıdaki karakterlerin ruh hali, sosyal etkileşimleri ve psikolojik durumlarını yansıtan bir arka plan da sunar. Karakter gelişimi, olay örgüsü ve anlatının genel atmosferini belirlemede aktif bir rol üstlenmekle birlikte olay örgüsünü/karakterleri şekillendiren ve edebiyatın anlam katmanlarını zenginleştiren temel bir öge, dinamik bir bileşendir. Daha sonra edebiyatta mekân ve coğrafya kavramları arasındaki ilişkiden bahsedilerek coğrafyanın anlatının atmosferini oluştururken okuyucunun metinle kurduğu duygusal bağı/anlayışı pekiştiren önemli bir bağlayıcı rolü üstlendiği belirtilir. Bundan sonra çeşitli örnekler verilerek tarihsel süreç içerisinde mekânın edebî anlatılardaki geçirdiği dönüşümlerden ve günümüzde geldiği son noktadan bahsedilir. “Karakter ve Mekân İlişkisi”, “Olay Örgüsü ve Mekân”, “Anlatı Perspektifi ve Mekân” alt başlıklarıyla mekânın anlatıdaki işlevinden bahsedildikten sonra roman, öykü, şiir ve gezi yazıları üzerinden edebî türlerde mekânın rolü üzerinde durulur. Son olarak çeşitli alt başlıklar altında kültürel ve sosyal bağlamda mekân algısı üzerinde durularak edebiyat ve coğrafya arasındaki yakın ilişki ve çok katmanlı yapı incelenir.

“Edebiyat ve Psikoloji” bölümünde edebiyatın psikolojiyle olan yakın ilişkisi incelenir. Psikoloji insanın içsel dünyasını ortaya çıkaran önemli bir anahtardır. Var oluşundan beri insanın dışsal görünümü ve yaşamı kadar insan ruhunun derinliklerini, içsel labirentlerini de keşfetme ve gösterme arayışında olan edebiyat, insanların zihinsel süreçlerini, duygusal dalgalanmalarını, bilinçaltındaki çatışmaları anlatmaya çalışırken psikoloji biliminden yararlanır. “Edebiyatın Psikolojik Kuramlar Işığında Bir Analizi: Psikolojik Roman ve Freud’un İzleri” başlıklı yazısında Derya Karaosmanoğlu geniş bir incelemeyle psikolojik roman ve bu türün Sigmund Freud’un ortaya koyduğu psikanalitik kuramın etkisiyle kazandığı yeni boyutu ele alır. Freud’un kuramlarının edebî karakterlerin ruhsal çözümlemelerinde ve insanın karmaşık doğasını yansıtan olay örgülerinde yazarlar için bir yol gösterici olması üzerinde durur. Psikolojik roman türünü Freud’un bakış açısıyla yorumlayarak Freud’un psikanalitik teorilerinin edebî karakterlerin yapılandırılmasındaki etkilerinden bahseder.

Yazar, “Psikolojik Romanın Doğuşu ve Gelişimi” bölümünde bu edebî türün tanımını yaptıktan sonra psikolojik roman türünün doğuşundan başlar ve

psikolojik romanın gelişimini “19. Yüzyıl” ve “20. Yüzyıl” olmak üzere iki başlık altında açıklayıp 19. yüzyılda Freud’un psikanaliz teorileriyle geçirdiği dönüşüm ve kazandığı yeni bakış açısından söz eder. “Psikolojik Romanın Temel Özellikleri” bölümünde karakter derinliği, içsel çatışmalar, bilinç akışı tekniği, sembolizm kullanımı gibi psikolojik romanın temel özelliklerine değinerek psikolojik romanın doğuşunu toplumsal değişimlerin ve bireylerin kimlik arayışlarının bir yansıması olarak görür. Bundan sonra edebiyatta psikanaliz ve Freud’un etkisi, Freud’un psikanaliz kuramlarının edebiyatın evrimine sağladığı önemli katkılar, Freud’un bilinçaltı, bastırma, arzu ve savunma mekanizmaları gibi kavramlarının edebî anlatıların derinliğini arttırması ve karakterlerin psikolojik durumlarını çok boyutlu bir şekilde incelemeyi mümkün kılması dile getirilir. Derya Karaosmanoğlu Freud’un kuramlarını açıkladıktan sonra (bastırma, özgüven, arzu, savunma mekanizmaları) bu kuramların edebiyat üzerindeki etkisini yazarlar ve eserleri üzerinden örneklerle açıklar. Bundan sonra Freud’un psikanalizin edebiyat eleştirisindeki yerine, edebiyat eleştirisine sağladığı katkılara değinerek edebiyat eleştirmenlerinin bakış açısını nasıl genişlettiği üzerinde durur. “Karakter Analizi: Edebiyat ve Psikoloji Arasındaki Bağlantı” bölümünde yazarların karakterlerini tasarlarken psikolojik unsurlardan nasıl yararlandığını ortaya koyar. Bilinç akışı, psikolojik karakter analizi, sembolik analiz, toplumsal bağlam analizi gibi karakter analizi yöntemleriyle edebiyat ve psikoloji arasındaki bağlantıyı daha net bir şekilde ortaya koymaya çalışır. Yazının ilerleyen bölümlerinde edebî karakterlerin psikolojik derinliği, edebiyat ve psikolojinin kesişim noktaları, edebiyat ve psikoloji arasındaki etkileşim, örnek romanlar üzerinden edebiyatta psikanaliz etkisi, psikanalizin temel kavramları, edebiyatın psikanalitik incelenmesi, edebî semboller ve metaforlar, psikanalizin edebî anlatıya katkıları, psikanaliz ve edebiyatın geleceği, James Joyce’un *Ulysses* ve D. H. Lawrence’ın *Lady Chatterley’nin Sevgilisi* romanları üzerinden edebiyatta psikanalizin izlerine değinir.

“Edebiyat ve İletişim” bölümünde bir iletişim aracı olarak edebiyatın işlevi üzerinde durulur. Edebiyat, toplumları, bireyleri, farklı kültürleri, düşünceleri, duyguları bir araya getiren bir araç, iletişimin bir biçimidir “Edebiyat ve İletişim Kuramları: Anlatısal Yapılar Üzerinden Söylem ve Alımlama Analizi” başlıklı yazısında Osman Zeki Özmen, iletişim kuramlarının edebî metinlerin dilsel, anlamsal ve ideolojik çözümlemelerinde etkin rol oynadığını belirterek edebiyat ve iletişim kuramları arasındaki ilişkiyi inceler. Yazısının giriş bölümünde edebiyat ve iletişim kuramlarının anlatısal yapılar, söylem analizi ve alımlama estetiği bağlamında birbiriyle nasıl etkileşime geçtiğini ele alır. İkisi

arasındaki bu kesişimin hem edebî metinlerin iletişimsel birer araç olarak değerlendirilmesini sağladığını hem de edebiyatın ideolojik ve toplumsal söylemlerle nasıl biçimlendiğini analiz etmek için bir çerçeve sunduğunu belirtir. Daha sonra iletişim kuramlarının edebiyat üzerindeki yansımaları, etkisi, bu etkinin geldiği son nokta ve etkinin geleceği üzerinde durulur. İletişim kuramlarının edebiyatın anlam yaratma sürecini derinleştirerek metnin daha deniş bir okuma yelpazesinde yorumlanabilmesine katkı sağladığını belirtir. Daha sonra anlatısal yapılar ve söylem arasındaki ilişkiye değinildikten sonra alımlama estetiğinin temellerinden bahsedilir. Edebiyatta anlatısal yapıların işlevi, bu anlatısal yapıların anlam yaratma süreci ve iletişim aracı olması üzerinde durulduktan sonra edebî metinlerin yapı ve işlevlerini analiz etmek, anlam yaratma sürecine dair derinlemesine incelemeler sunmak amacıyla geliştirilen anlatı teorilerinden ve bu teorilerin işlevlerinden bahsedilir. Yazının ilerleyen bölümlerinde yapısalcı ve postyapısalcı yaklaşımlar; edebî metinlerde anlatıcının rolü ve bakış açısı; edebî metinlerde kullanılan dilin ideolojik yapısı ve anlam katmanlarını ortaya çıkararak toplumsal ve kültürel yapıların metinlere nasıl yansıdığını inceleyen söylem analizi yöntemi ve bu yöntemin edebiyata uygulanışı; roman, şiir, öykü gibi edebî türlere göre farklılaşan söylem değişkenliği; alımlama estetiği ve edebî eserlerin anlamlandırılmasında okuyucunun konumunun önemi ve okuyucularla beraber çeşitlenen anlam; okuyucunun anlatının anlamını yaratmada üstlendiği aktif rol ve toplumsal bağlamın okuyucunun metni alımlamasındaki etkisi irdelenir.

“Edebiyat ve Yeni Medya” bölümünde edebiyatın teknolojinin gelişmesiyle beraber girdiği yeni biçimleri ele alınır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber gittikçe dijitalleşen edebiyat, dijital dünyadaki metinler, sosyal medya paylaşımları, blog yazıları ve Çevrim içi edebiyat gibi yeni medya kanallarıyla iletişim hâline girer. Yeni medyanın çeşitli dijital araçlarla geleneksel edebiyat biçimlerini nasıl dönüştürdüğü hayretle izlenmektedir. “Dijitalin Söz Sanatı: Yeni Medya Çağında Edebiyatın Dönüşümü” başlıklı yazısında Oğuzhan Özmen, yeni medya ve edebiyat arasındaki yeni ilişkiyi inceler. Yazının giriş bölümünde yeni medya kavramı ve bu kavramın edebiyat üzerindeki etkisi, dijitalleşme sürecinin dijital platformlar aracılığıyla edebî türlerde ve geleneksel anlatı biçimlerinde meydana getirdiği dönüşüm, interaktif hikâye anlatımı gibi yenilikçi anlatı formlarının doğuşu ve edebiyatın anlam ve değer sisteminde meydana gelen değişiklikler gibi konulardan bahsedilir. “Yeni Medya Kavramı ve Edebi Etkileşimler” bölümünde dijitalleşme sürecinin geleneksel medya ve edebiyat arasındaki sınırları ortadan kaldırması, edebiya-

tın üretim ve tüketim süreçlerinde köklü değişikliklere yol açması, yazar-okur ilişkisini yeni bir bağlama taşıması, üreticinin ve okurun edebî sürece aktif bir şekilde katılmalarını sağlayarak geleneksel edebiyat deneyiminin sınırlarını zorlaması ve yeni anlatı olanaklarının doğması ele alınır. Yazının ilerleyen bölümlerinde yeni medya kavramsal çerçeveden tanımlandıktan sonra yeni medya ve edebiyat arasındaki edebî etkileşimler ve farklılıklar; blog, e-kitap, çevrimiçi yayınlar gibi dijital edebî üretimler; sosyal medyadaki edebî paylaşımlar; yeni medyanın edebî türleri yeniden şekillendirmesi; dijital romanlar ve interaktif hikâye anlatımı; “mem” gibi sosyal medyadaki yeni anlatım biçimleri; video hikâyeleri ve podcastler gibi görsel hikâye anlatımları; dijital okur profili ve edebî tüketim alışkanlıkları; dijital okurların edebî eserlere yaklaşımı; çevrimiçi eleştiriler, kitap incelemeleri ve topluluklar; dijital kültürde yazınsal yaratıcılığın geleceği gibi çeşitli konular üzerinde durulur.

“Edebiyat ve Yapay Zekâ” bölümünde edebiyatın yapay zekâyla olan ilişkisi irdelenir. Son dönemlerde her kesimden insanın sıklıkla dillendirdiği yapay zekâ kavramı, edebiyatın da ilişki içinde olduğu yeni bir alandır. Dilin ve anlamın nasıl şekillendiği, bir metnin nasıl yazıldığı, karakterlerin nasıl oluşturulduğu, edebî eserin nasıl okunması gerektiği gibi noktalara yeni bir bakış açısı kazandırır. “Edebiyatta Yapay Zekâ Kullanımı ve Uygulamaları” başlıklı yazısının giriş bölümünde Tuğrul Aktaş, yapay zekâyı tanımladıktan sonra yapay zekânın edebiyat eserlerini ya da eser sahiplerini betimleme/analizini yapma ve eser üretme boyutuyla iki farklı biçimde edebiyat ile ilişkilendirildiğinden bahseder. Ele aldığı her bölümde ortaya çıkan olumlu ve olumsuz sonuçlardan, ortaya çıkan tartışmalardan söz ederek yapay zekâ ve edebiyatla ilgili yapılan çalışmalardan ve üretilmiş örnek metinlerden örnekler sunar. Yazının sonuç bölümünde ise yapılan çalışmalar ışığında yapay zekâ araçlarının edebî metinler üzerindeki güçlü ve güçsüz yanlarını listele-yen bir tabloya yer verilmiştir.

“Edebiyat ve Dil Öğretimi” bölümünde edebiyatın dil öğretiminde kullanımı üzerinde durulur. Edebiyatın öğrenme ve öğretme sürecinde en önemli rol dile aittir. Dil hem edebiyatın temel yapı taşı hem de aktarım aracıdır. Edebiyat da dilin öğretilmesinde en önemli kaynaktır. “Fantastik Edebiyatın Dil Öğretimindeki Rolü: The Hobbit Örneği” başlıklı yazısında Enez Özkan Demirci, edebiyatın dil öğrenme süreçlerindeki araçsallığı, edebiyatın eğitime entegrasyonu gibi konuları dile getirir. Edebiyatın dil öğretiminde kullanımı dili sadece bir iletişim aracı olmaktan çıkararak estetik gelişme ve kültürel yapıyı aktarmadaki önemini, kültürel etkileşim ve kültür aktarımını sağlama-sını vurgular. Özellikle fantastik edebiyatın hem dil becerilerini hem de hayal

gücünü geliştirmedeki çok yönlülüğünden bahseder. Fantastik edebiyat metinleri dilin işlevinin ve estetik yönünün aynı anda kavranılmasına yardımcı olarak dil öğretiminde dilsel ve estetik çeşitlilik sunmaktadır. Yazıda J. R. R. Tolkien'in The Hobbit eseri üzerinden fantastik edebiyatın dil öğretiminde nasıl kullanılabileceği incelenir. Eserde yaratılan yapay diller okuyucuya bir dilin kökenleri ve anlam katmanlarını keşfetme imkânı da sunmaktadır. Yazının ilerleyen bölümlerinde yazar fantastik edebiyatın dil öğretimindeki yerinden, fantastik edebiyatın eğitimsel değerinden, dil öğreniminde edebî metinlerin rolünden, dil öğretiminde fantastik hikâyelerden yararlanmaya değinir. Daha sonra örneklerle The Hobbit eserinin dil eğitimi açısından detaylı bir analizini yapar. Bu eserin bir eğitim materyali olarak, sınıf içi ve bireysel çalışmalar için dil eğitimine uygulanmasından bahseder. Sonuç bölümünde ise fantastik edebiyatın dil öğretiminde kullanımı ile ilgili önerilerde bulunur.

Sekiz bölümden oluşan eserde her bölümün sonunda ele alınan konuyla ilgili bir kaynakça sunulur. Genel olarak eserde edebiyatın diğer disiplinlerle kurduğu bağlarla nasıl zenginleştiği ve derin bir anlam katmanına ulaştığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmalarda da görüldüğü gibi sadece edebiyatın bu disiplinlerden nasıl yararlandığı değil edebiyatın da bu disiplinlerin anlamlarını yeniden şekillendirdiği ortaya konulmuştur. Kitabın son söz bölümünde kitapta yer alan çalışmalarla ilgili son bir değerlendirme yapılır ve eserin sonunda yazarların özgeçmişlerine yer verilir.

Kaynakça

Şahin, Yunus (ed.) (2024). *Edebiyat ve... Disiplinlerarası Okumalar Uygulamalar*. Çizgi Kitabevi.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

The following statements are made in the framework of “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.